

BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY, CLUJ-NAPOCA

FACULTY OF ORTHODOX THEOLOGY

PhD Thesis
(Summary)

CHURCH, SCHOOL AND SOCIETY: THE ROMANIANS
FROM MARAMUREȘ (1867-1914)

SCIENTIFIC ADVISOR:

Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru

DOCTORAL CANDIDATE:

Flaviu Vida

CLUJ-NAPOCA

June 2011

CONTENTS

ARGUMENT	4
Chapter I	14
CHURCH STRUCTURES IN MARAMUREŞ	14
ORGANISATION, FUNCTIONING, JURISDICTION	14
I.1. Historical-geographical considerations	14
I.2. Ethnic and confessional structure	24
I.3. The ecclesiastical life of the Romanians from Maramureş: between medieval and modern	37
I.4. The Greek-Catholic Church in Maramureş - evolution and organisation ..	53
I.4.1. The struggle of the Maramureş Greek Catholics for ecclesiastical autonomy. The separation from the Ruthenian Diocese of Munkács and integration in the Diocese of Gherla	53
I.4.2. The Institution of the Vicariate Forane – theoretical considerations ..	65
I.4.3. The organisation and functioning of the Vicariate of Maramureş	69
I.4.4. The Vicars of Maramureş	83
a) The Vicars instituted by the Diocese of Munkács	83
b) The Vicars Forane of Gherla	87
Chapter II	96
THE CONDITION OF THE ROMANIAN PRIESTS IN THE MARAMUREŞ CHURCH	96
II.1. The general framework of the Church-State relations in the nineteenth century and at the beginning of the twentieth	96
II.2. The priests' condition – general aspects	97
II.3. The intellectual training of the priests from Maramureş	102
II.4. The material situation of the Maramureş clergy	114
II.5. Spiritual fathers and conscience mentors	133
II.6. The auxiliary church personnel	143
II.7. The places of worship	153
II.8. The books of worship	164
Chapter III	177
CHURCH, SCHOOL AND CULTURAL ASSOCIATIONISM IN MARAMUREŞ ...	177
III.1. The school legislation of the dual state	177
III.2. Education in Maramureş in a multicultural context	185
III.3. Priests, the Church and confessional schools	192
III.4. The condition of Romanian teachers in confessional schools	209
III.5. Aspects of confessional education: the curriculum, the students and attendance, school buildings	223
III.6. Romanian cultural institutions: the Association for the Culture of the Romanian People in Maramureş and the Romanian Teachers' Training School from Sighet	251
III.7. Elites and communities in the Romanian society from Maramureş	277
III.7.1. Studies – acquiring intellectual training	280
III.7.2. Romanian emelites from Maramureş – portraits and medallions	288
.....	

Chapter IV	300
CHURCH AND SOCIETY: BETWEEN PRESCRIBED RELIGION AND LIVED RELIGION	300
IV.1. Theoretical considerations	300
IV.2. Forms of conveying the religious message: synodal resolutions, circulars, sermons, catechisms, devotional literature	304
IV.3. Canonical visits: information on the current religious practice	312
IV.4. Manifestations of popular piety: religious book donations, pilgrimages, patron saints' days, fasting, the cult of icons, the cult of saints, the cult of the cross, the Holy Sacraments	321
IV.5. Religious holidays in the quotidian – between the canon and tradition....	355
IV.6. Aspects of family life with the Romanians from Maramureş: between the exigencies of the Church and quotidian realities	361
IV.6.1. The Church and couple formation	364
IV.6.2. The family between harmony and dysfunctionality	368
IV.7. Prescribed religion-lived religion. The efforts of the Church to purify religious life	374
 Chapter V	 390
THE ORTHODOX AND THE GREEK CATHOLICS – CONVERGENCES AND DIVERGENCES	390
Aspects concerning confessional mobility: Romanian communities from Maramureş converted to Orthodoxy	393
V.1. The religious conversion from Săcel	393
V.2. The religious conversion from Dragomireşti	452
CONCLUSIONS	466
BIBLIOGRAPHY	475
APPENDICES	495

Keywords

Church, school, society, Maramureș.

***CHURCH, SCHOOL AND SOCIETY: THE ROMANIANS FROM
MARAMUREȘ (1867-1914)***

(PhD Thesis Summary)

Flaviu Vida

This study aims to provide an overview of a world of yore, of a past world, that is: the Romanian world of Maramureș in the latter half of the nineteenth century and the beginning of the twentieth. That world, the Romanian society of that time was predominantly rural, traditional, with goals and rhythms that revolved, for the most part, around the Church and religious values. A complex world and historical reality that are now becoming permeated by the spirit of modernity, which is bound to leave an imprint upon the still vibrant traditional specificity of the Romanian civilisation from Maramureș.

We have approached this topic for several reasons. What we have intended, first and foremost, is honouring the area of our birthplace, where we conduct scientific research that is respectable as well as useful to both scholars and the population of today's Maramureș. We have also considered the need to fill a major historiographical gap, through a specialised monographic research on one of the most difficult periods in the existence of the Romanians as subjects of the Hungarian Kingdom, that is the period of Dualism (1867-1918). There is here a clear disproportion between the results of the Romanian historiography on the other Romanian provinces that were part of the Habsburg Empire (the Austro-Hungarian Empire after 1867) such as Transylvania, Banat, or Bucovina and the ones referring to Maramureș, about which much less has been written. An effort in this direction of historical research must therefore be undertaken, especially since despite obvious similarities with other Romanian provinces, historical Maramureș has its own specificity: the area is a world apart, which makes it all the more interesting and appealing for historiographical studies.

We have considered mainly the ecclesiastical structures and institutions, as well as the people who gave them life and who bound their destinies to them. Thus, the first chapter focuses on the church structures of Maramureș in the period under consideration, a topic that encompasses, in the structure of the work itself, several levels, which have become separate subchapters within this study. There is, thus, a first subchapter of historical and geographical considerations on Maramureș, followed by another subchapter, of a more general character,

on the ethnic and confessional structure of the region. In the next one, we trace the main coordinates of church life for the Romanians in Maramureş, “between medieval and modern,” with emphasis on the medieval religious profile of the area, which is followed by an approach to the historical circumstances in which Catholicism reached the Romanians from Maramureş. The inclusion of the Maramureş Romanians in the structures of Greek Catholicism put them in the position of being subordinated to foreign hierarchies, which deployed plans for their assimilation on national and religious levels. A turning point in the life of the Greek Catholics from Maramureş was reached only in 1853, when they were detached from the Ruthenian Diocese of Munkács and included in the recently founded Romanian Diocese of Gherla. Thus, one chapter came to an end and another was to begin in the church history of the Romanians from Maramureş, amounting to a period that would bring their spiritual life within national frameworks.

The next subchapter is also dense and substantial, dedicated to the development and organisation of the Greek-Catholic Church from Maramureş. We are interested here primarily in the problem of the detachment of the Greek-Catholic parish of Sighetu Marmătiei from the Ruthenian Diocese of Munkács and its attachment to the Romanian Greek-Catholic Diocese of Gherla, founded in 1853. This separation never had merely ecclesiastical and judicial connotations but also, equally, national implications, since church institutions in the nineteenth century had a strong national significance for the Romanians, Ruthenians, Hungarians and the other peoples on the continent. In this respect, we believe that given the ecclesiastical, national and heritage related problems it raised, the separation of Sighet from Munkács was very similar to another separation process that also occurred in a compact Orthodox block, the Banat, at the middle and during the latter half of the nineteenth century, when there was drawn a demarcation line between the Romanian and Serbian hierarchies and when the Romanian Orthodox Church was established in Transylvania, on the grounds of full autonomy.

In the same chapter, we considered it important to highlight the value of the church structure of the Vicariate Forane that was at work amongst the Romanians in the historical area of Maramureş. Thus, our study traces the origins of this institution back to the earlier centuries of Christianity, emphasising its mode of organisation and functioning, as well as its relations with other structures of church organisation, central or local, such as the archpresbyteriate, the archdeaconate, or the episcopate. From the theoretical and descriptive part, the dissertation moves on to the historical reconstruction proper of the organisation and functioning of the vicarial institution from Maramureş during the period under examination.

We have tried here to rechart the entire territorial network – the archpresbyteriates and the parishes that were comprised in the Vicariate Forane of Maramureș, which became a component part of the Greek-Catholic Diocese of Gherla, when the latter was established in 1853. The study further highlights the people who managed the destinies of this church structure, that is the Vicars of Maramureș; it discusses the vicars appointed by the Diocese of Munkács in the eighteenth century and the first half of the next, as well as the vicars forane appointed from Gherla to manage these Romanian communities from the north of the diocese: the 94 parishes that broke away from Munkács and entered into the composition of the Diocese of Gherla, when it was founded in 1853. We have pointed out the dual quality assumed by the vicars in Maramureș in the second half of the nineteenth century and at the beginning of the next, as national and spiritual leaders of the Romanian community.

The second chapter deals with aspects related to the Church institution and the situation of the priests from the Greek-Catholic Romanian communities from Maramureș. The beginning of the chapter presents a brief description of the relations between the Church and the state and between religion and society in the modern period. This is followed by a long subchapter on the priests' condition, an aspect that appears to be of utmost importance, given the contribution of the clergy to the formation of the Romanian elite during the period of dualism. Referring to the priests' situation in the Vicariate Forane of Maramureș, the subchapter begins by treating their theological and spiritual significance and the role they played in parish communities, and continues by presenting several concrete instances of Romanian priests from Maramureș during the period in question. Space has been reserved, in the form of a subchapter, to the problem of the intellectual formation and training of the Romanian priests from Maramureș. Amongst the aspects worth mentioning in this regard is the access of young people from Maramureș to Catholic seminaries and universities from central Europe during the eighteenth and nineteenth centuries, as well as to the schools of the Romanian Greek-Catholic Church that were set up in the middle of the eighteenth century. The concrete situations that archival documents evince great variety, in the sense that there were priests who studied in Vienna and Budapest, as well as priests with a more summary education, the so-called "moralist theologians": this situation was also encountered in other areas from the Diocese of Gherla.

The spiritual and cultural climate in which the theologians from Maramureș acquired their training was different from case to case. Some of them learned European languages besides assimilating the new ideas of time, acquired a vast theological culture, and on their

return home, they contributed to raising the cultural level of those they shepherded. Studying abroad involved a series of advantages and disadvantages. Amongst the advantages, we may mention their graduating from secondary school, their acquiring education in civilised European cities and a high cultural imprint on their training, learning the Latin language and also the one spoken in that particular country, and, after their return home, attempting to replace the old cultural models, to replace the archaic mentalities and to strive to bridge the gap separating them from the Western world. In Vienna they would learn German, in Lemberg and Ungvar Ruthenian, and this offered them broad intellectual horizons and access to the cultural creations of those peoples, to the modern libraries, as well as rigorousness and a disciplined life.

This subchapter devotes substantial attention to priests because we have focused on aspects that were essential to the shaping of the clerical profession, such as: the academic track (studies), the manner of instituting priests in office, the training of the clergy in the light of ecclesiastical legislation, the financial situation of the clergy from Maramureş – traced systematically, with data analysed at the level of the component archpresbyteriates.

We have also referred to priests in the section entitled “Spiritual fathers and conscience mentors,” which deals with pastoral care and the manner of occupying parish positions. The paper further talks about the auxiliary church staff, such as cantors, vergers, etc., their situation and their income in their particular archpresbyteriates. A separate subchapter refers to the places of worship, in which we show the prevalence of wooden churches in Maramureş up to the middle of the nineteenth century. The documentation has allowed us to provide precise information concerning the construction of churches and the material used in each archpresbyteriate from the Vicariate Forane of Maramureş after the 1848 revolution. We also refer here to the involvement of the community in church building and endowment. We also insist on religious books, and here we have resorted to earlier archival information and secondary literature. In conclusion, we may say that despite a quantitative majority of religious books coming from the Greek-Catholic centres (Blaj), the Greek-Catholic Maramureş was not cut off from the standpoint of cultural and spiritual communication with the rest of the Romanians: in the churches and parishes of the period under study, books printed in the Orthodox centres south and east of the Carpathians may be found. We have reproduced the titles of the existing books of worship from the churches each archpresbyteriate from the end of the nineteenth century, according to data published at the time by Ioan Bârlea. The final part of the chapter attempts a brief analysis of the priests’ cultural background, as well as the degree of Romanian culture at their disposal, under the

circumstances in which Bishop Vasile Hossu's visit to Maramureş from 1913 clearly reflects that he had also been touched by the phenomenon of cultural assimilation in a Hungarian direction.

Chapter III, on the Church, school and cultural associationism in Maramureş, also poses some major problems for the region's history during the period under discussion. Thus, the first subchapter refers to the legislation of the dual state on the theme of confessional schools. The evolution of school legislation clearly highlights the dualist authorities' assimilationist project levelled at the non-Hungarian nationalities. Although the Nationalities Law of 1868 evinced incontestable liberal foundations and goals, the legislation that followed it turned away from its liberal spirit, forcing assimilation *via* the school institution.

The next subchapter undertakes a presentation of education in the Maramureş region in a multicultural context and is followed by a discussion of the priests' efforts to support confessional schools. Moreover, priests had responsibilities in this regard, given that archpriests were also school inspectors at the level of the archpresbyteriate they pastored. We have tried to highlight what that meant for Maramureş, where the Church and the Romanian elites made efforts to preserve the schools' confessional character. It should be said that in the area there was a greater number of students attending public schools compared with other regions where the Romanians were the majority population. Along with the archpriests and the priests, the vicars of Maramureş, Mihail Pavel and Tit Bud, proved to be exemplary organisers of the confessional schools for which they also conducted patronage activities. An important subchapter in the demonstration proposed by our study in relation to confessional schools is the next section, which examines the situation of Romanian teachers from the confessional schools in Maramureş, with emphasis on the following aspects: admission to teaching positions, the duties of "docents," the regulations provided by the central administration (the Diocese of Gherla) on teachers' obligations and mission, the relations between teachers and the civil authorities, with the church representatives and the community, the objectives and mode of action of the Romanian Teachers' Assembly from Maramureş. The chapter continues with highlighting specific aspects of religious education: the curriculum, the students and their attendance requirements, the school buildings; we have resorted here to the diocesan schematisms from Gherla and to archival information.

A separate subchapter is dedicated to institutions whose purpose reinforces that of schools, namely Romanian cultural institutions such as: the Association for the Culture of the Romanian People in Maramureş and the Romanian Teachers' Training School from Sighet.

Its transformation into a state school has also been the focus of analysis. Last but not least, we have noted some aspects related to the activity of Astra in the historical region of Maramureș.

The last subchapter of Chapter III approaches the relations between the elites and the communities in the Romanian society from Maramureș. In Maramureș during the period that we have examined, the structure of the elites underwent expansion and encompassed the Romanians too. In addition to the Greek-Catholic ecclesiastical elite, the secular intellectual elites started growing in the second half of the nineteenth century, and other socio-professional categories imposed themselves at the top of the social hierarchy, such as doctors, journalists, lawyers, officers, etc. The extension of the elite structures evinces the degree of modernisation that also affected Romanian society. In the half century following the 1848 revolution, Romanians had open access to universities from central and western Europe, which led to the formation of a modern secular intelligentsia, ever more consistent numerically. We have tried to use a broader concept of the elites in our study and to identify within it the key elite categories for the case of the Maramureș Romanians in the period studied. Thus, several main elite categories may be identified: political leaders, officials, the clergy; the subchapter goes on to examine their process of intellectual formation. Taking as a starting point a classic book on the Maramureș elites in portraits and medallions, we propose next a list of short presentations (“medallions”) of several intellectuals and leaders of the Romanian nation in Maramureș, such as Iosif Man, Ioan Bușiția, the Mihalyi of Apșa family, etc.

The fourth chapter focuses on a theme that breaks somewhat with the traditional canons of historiography: The Church and society: between prescribed religion and lived religion. The chapter begins by providing a few theoretical considerations on the theme, and then tries to identify, with particular reference to Maramureș, forms of conveying religious message: synodal resolutions, circulars, sermons, catechisms, and devotional literature. Next, the chapter approaches the role of canonical visits in “evaluating” the current religious practice at the level of the communities of believers. Important information, in qualitative and quantitative terms, may be extracted from the protocols of canonical visits, concerning the manner in which preached religion intersected with and related to lived religion. The conducting of a canonical visit assumed the dimensions of a solemn moment for that community, an occasion for celebration; when a vicar or the bishop made their visit, this occasioned the celebration of solemn liturgies and a series of dispensations, and it was a means of transmitting and updating faith teachings. The materials resulting from these visits convey an objective picture of the realities existing at the level of the community of believers.

The historical-ecclesiastical significance and relevance of the information gathered here resides also in the answers to the questions related to the religious life of the believers: church attendance on Sundays and holidays, the structure of religious service, prayer, fasting and the observance of communion with the Holy Mysteries.

The chapter then moves on to highlighting forms and expressions of popular piety: donations of religious books, pilgrimages, patron saints' days, the cult of icons, the cult of saints, the cult of the cross, the Holy Sacraments. In Maramureş villages, except for the official holidays, certain “extraordinary devotions” – which bordered the religious limits prescribed by the Church – were admitted with the approval of the bishop. The cult of saints, prayer, fasting, pilgrimages, and the cult of icons were the constituent elements of religious practices of Eastern extraction, to which would be added, in time, elements of Catholic piety.

Religious holidays in everyday life – between canon and tradition, is the subject of the next subchapter. The conclusion is that in the Romanian rural world, besides the official religious calendar, there also existed a folk calendar which was a time-measuring device for planning all the activities according to the seasons, months, weeks, days and the times of the day, created by the people and transmitted exclusively along folklore-type channels. By strictly maintaining the dates enshrined in the tradition of observing customs and holidays, the folk calendar coordinated the material and spiritual life of the communities. In traditional collectivities, customs imparted a self-paced rhythm to life. Their strict observance and practice according to tradition gave a certain cadence to community life, to family life and to the general social life of the village. During the period of agricultural labours, they established a balance between work and rest, through the stages that marked the end of some labours and preparation for others.

The chapter next approaches aspects of family life with the Romanians from Maramureş, between the exigencies of the Church and quotidian realities: here we discuss the manner of couple formation, the relation between ecclesiastical and secular law, the imposition of civil legislation as binding on marriage, which actually meant the imposition of a modernity that departed from the ecclesiastical spirit in marriage. The documents consulted outline a world mostly attached to priests and to Christian values, to tradition and the family. However, behavioural and moral deviations may also be encountered in a tiny percentage at the level of the communities of parishioners. Stigmatised in both ecclesiastical and social terms in the community, moral deviations tended to be contained and their propagation area was minimised.

The last subchapter of Chapter IV deals with Prescribed religion - lived religion and the efforts of the Church to purify religious life. In a traditional society, such as the Romanian society in Maramureş during this period, popular piety, as an objectivation of prescribed religion, occupied a central place in the composition of religious sentiment. Religion was lived by the entire community and those who would try to practice indifferentism were few. Religious sensitivity is necessarily reflected in perceptible and visible forms. This is also evident in the case of the Romanian community from Maramureş, whose complex religious life comprised two fundamental levels: prescribed religion and lived religion. While prescribed religion, preached or taught was the “official” religion, delivered by the Church, the religion experienced and lived on an everyday basis included elements of the religion transmitted from the pulpit, through catechesis or preaching, etc. but also elements of folklore, such as superstitions or beliefs that orbited out of authentic Christian spirituality. The existence of this wealth of religious life in the nineteenth century, when the Romanians from Maramureş had only barely been affected by the influences of urban culture, makes the topic all the more interesting as a subject for historical research.

The last chapter talks about convergences and divergences existing in the inter-confessional relations of the Romanians from Maramureş during the period studied. In the early twentieth century, the first cracks appeared in the solid ecclesial identity of the Greek-Catholic communities in Maramureş, in the sense that while up to then, the Romanians from Maramureş had been exclusively Greek Catholic, now the presence “of the second pew” began to make its presence felt. The first conversions appeared, the first “defections” from the Greek-Catholic confession: embracement of Orthodoxy occurred in a few localities only, such as Săcel and Dragomireşti, but they were significant enough to mark a crisis of Greek-Catholic confessional identity in the area. These conversions were a sign of the confessional mobility also present amongst the Ruthenians in the region, during the decades preceding WWI, as historian Maria Mayer contends.

There were two communities in Maramureş that changed confession: Săcel and Dragomireşti, thereby causing a change of balance in favour of the Orthodox confession, which would consolidate in the region in the new political-state circumstances following WWI. Given that these facts are virtually unknown in Romanian historiography, it was necessary to compile a narrative reconstruction of these “religious crossings,” to put it straightforwardly. This involved an extensive effort of synthesis on our part, assembling and processing the abundant information of archival provenance that we have examined.

The conversions from Săcel had several overall features that were also encountered in other regions that experienced in modern times the phenomenon of confessional change. Thus, it seems clear that attachment to a particular religious identity, on the one hand, and the desire for changing it, on the other were decisively influenced by a particular priest's relations with his community. The Săcel case is peculiar also in the sense that while at the beginnings of Greek Catholicism the one who usually decided upon the conversion had been the priest himself, now the option for changing denomination belonged to the community. The "religionary" conversions from Săcel were not strictly confined to the community, involving both the ecclesiastical and the political-administrative spheres: the Vicariate of Marmația, the Greek-Catholic Diocese of Gherla, the Orthodox Archdiocese of Sibiu, the Ministry of Cults and Public Education, and the comitatense authorities of Maramureș. The role of a catalyst in all these conversions was played by the Orthodox Archpriest of Dej, Teodor Herman, who managed the problem with substantial tenacity but also with tact and diplomacy. The first conversions unleashed an entire phenomenon, the number of those joining the local Orthodox community growing steadily, albeit within reduced numerical limits, until the WWI.

Săcel gave the signal which propagated a shock wave that would be strongly felt in many Romanian Greek-Catholic communities from Maramureș. The neighbouring locality, Dragomirești, followed Săcel's example shortly afterwards, and the following pages deal with this case.

The presence of Orthodox parishes in Maramureș produced changes in the collective mentality and the people's sensitivity, so much so that Greek-Catholic priests had to be very careful with their own parishioners. The prospect of the "schism" propagating itself led the priests not to require litters any longer, to settle for lower fees for religious services, many of them living on state aid. The revival of the Orthodox confession in Maramureș had the beneficent role of compelling the Romanian Greek-Catholic priests in the area to address the problem differently and become better Romanians and more compassionate spiritual fathers. At the same time, it should be said that these conversions led to bi-confessionalism – which was characteristic of all the Romanian territories in the Austrian-Hungarian Empire – becoming rooted in Maramureș, which had been dominated exclusively by the Greek-Catholic confession.

BIBLIOGRAFIE

I. Izvoare

a. Inedite

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Maramureș.

Protopopiatul greco-catolic Cosău.

Protopopiatul greco-catolic Iza.

Protopopiatul greco-catolic Mara.

Protopopiatul greco-catolic Ieud.

Protopopiatul greco-catolic Vișeu.

Oficiul parohial greco-catolic Bocicoel.

Oficiul parohial greco-catolic Breb.

Oficiul parohial greco-catolic Budești.

Oficiul parohial greco-catolic Cuhea.

Oficiul parohial greco-catolic Glod.

Oficiul parohial greco-catolic Ocna -Șugatag.

Oficiul parohial greco-catolic Oncești.

Oficiul parohial greco-catolic Sârbi.

Oficiul parohial greco-catolic Sat-Șugatag.

Oficiul parohial greco-catolic Vad.

Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Cluj – Napoca

Fond Episcopia greco-catolică de Cluj-Gherla.

Fond personal Victor Mihalyi de Apșa.

Arhivele Mitropoliei Ardealului.

Fond Consistoriul Archiedecezan.

Manuscris Ioan Pop, Biblioteca județeană Petre Dulfu, Baia Mare, M. II 10.

b. Edite

- Bârlea, Ioan, *Însemnări din bisericile Maramureșului*, Academia Română, Studii și documente, vol XII, București, 1909.
- Bud, Tit, *Însămări și date despre înființarea parohiei greco-catolice române din Sighetul Maramureșului*, Gherla, 1905.
- Bud, Tit, *Analele Asociațiunii pentru Cultura Poporului Român din Maramureș*, Gherla, 1905.
- Bud, Tit, *Date istorice despre protopopiatele, parohiile și mănăstirile românești din Maramureș din timpurile vechi până în anul 1911*, Gherla, 1911.
- Bud, Tit, *Dizertațiune despre episcopii și vicarii români din Maramureș*, Gherla, 1891.
- Căpâlnean, Vasile, Sabău, Ioan, Achim, Valeriu, *Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională. Documente 1848-1918*, București, 1981
- Cziple, Alexandru, *Documente privitoare la episcopia din Maramurăș, în Analele Academiei Române, Memoriile Secțiunii Istorice*, s.II, tom XXXVIII, București, 1916.
- Herman, Teodor, *Monografia istorică a Protopopiatului Ortodox Român Dej. Lupte, treceri și procese religioase*, Cluj, 1926.
- Hivatalos Statisztikai Közlemenyek, *Ungarn's Volksschulen im Jahre 1869 nach ihrer eigenschaft Comitatsweise*, Pest, 1869.
- Jekelfalussy, Jozsef, *A magyar korona orsyágainak Helzsegnévtára*, Budapest, 1892.
- Koman, A., *Documente istorice maramureșene*, Tipografia M. Horovitz, Vișeu de Sus, 1937.
- Lupaș, I., *Documente istorice transilvane*, vol.I, Cluj, 1940.
- Mihalyi de Apșa, Ioan, *Diplome maramureșene din secolul XIV și XV*, Maramureș-Sziget, tipografia lui Mayer și Berger, 1900.
- Moldovan, Silvestru, Togan, Nicolae, *Dicționarul numirilor de localități cu populațiune română din Ungaria*, Editura Asociațiunii, Sibiu, 1909.
- Moldovan, Vasile, *Vizitație canonică în Maramurăș*, Gherla, 1913.
- Pop, Ioan-Aurel, *Diplome maramureșene din secolele XVI-XVIII, provenite din colecția lui Ioan Mihalyi de Apșa*, Editura Academiei Române, București, 2010.
- Statutele Societății de Leptură*.
- Szilagyi, Istvan, *Maramoros varmegye egyetemes leirasa*, Budapest, 1876.
- Szilagyi, Istvan, *Maramoros Szigeti, Helvet Hitv. Lyceum Ertesitoje*, Sighet, 1881-1882.
- Sularea, Daniel, *Viața religioasă în dieceza greco-catolică de Gherla (1878-1891). Contribuții documentare*, Presa Universitară Clujeană, 2008.

Zugravii bisericilor românești din Maramureș, în Anuarul Comisiunii Monumentelor Istorice, Secția pentru Transilvania, Cluj, 1929, Tipografia Progresul.

c. Periodice

Amicul Familiei 1878-1880.

Cultura Creștină 1911-1939.

Curierul creștin 1924-1930.

Familia 1866-1900.

Gazeta Transilvaniei 1867-1882.

Revașul

Transilvania 1867-1945.

Telegraful Român.

Vestitorul 1924-1930 selectiv.

d. Șematisme și calendare

Șematismulu veneratului cleru a nou-înființatei diecese Greco-catolice a Gherlei pre anulu dela Christosu MDCCCXVII, Szamosujvarini, Typis Typographiae Dioecesanæ.

Schematismus venerabilis cleri dioecesis Szamosujvariensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato 1882, Szamosujvarini, Typis Typographiae Dioecesanæ, 1882, pp. 227-248.

Schematismus cleri dioecesis Szamosujvariensis graeci ritus catholicorum pro anno a Christo nato MDCCCC, Szamosujvarini, Typis Typographiae Dioecesanæ.

Șematismul veneratului cler al Diecezei Greco-catolice române de Gherla pe anul 1914, Szamosujvár, Tipografia diecezană, 1914.

Calendariu pe anul visect dela Christos 1900. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al patruleci și nouălea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1901. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cindecilea. Sibiiu. Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1902. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cindeci și unulea. Sibiiu. Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1903. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cinceci și doilea. Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul visect dela Christos 1904. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cincideci și treilea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1905. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cinceci și patrulea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1906. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cinceci și cincilea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1907. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cinceci și șeselea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul visect dela Christos 1908. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cincideci și șeptelea. Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1909. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cincizeci și optălea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1910. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al cincizeci și noauălea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1911. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al șasezecilea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul visect dela Christos 1912. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al șasezeci și unulea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1913. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al șasezeci și doilea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

Calendariu pe anul comun dela Christos 1914. Întocmit după gradurile și clima Ungariei și a României. Anul al șasezeci și treilea, Sibiiu, Editura și tiparul tipografiei archiedecesane.

II. Lucrări generale și speciale

Achim, Valeriu, *Nord-Vestul Transilvaniei. Cultură națională-finalitate politică 1848-1918*, ed. Gutinul, Baia-Mare, 1998.

Activitatea de administrator a episcopului Mihail C. Pavel, în „Curierul Creștin”, Nr 14, Anul VI, 1924, Gherla, p. 66.

Activitatea de administrator a episcopului Mihail C. Pavel, în „Curierul Creștin”, Anul VI, Nr.12, 1924, Gherla, p. 54.

- Activitatea de administrator a episcopului Mihail C. Pavel*, în „Curierul Creștin”, Anul VI, Gherla, Nr 10, 1924, p. 47.
- Activitatea de administrator a episcopului Mihail C. Pavel*, în „Curierul Creștin”, Anul VI, Gherla, Nr 11, 1924, p. 52.
- Aga, Victor, *Simbolica biblică și creștină. Dicționar enciclopedic*, Timișoara, 1935.
- Agârbiceanu, Ion, *Preotul ardelean de odinioară*, în „Transilvania”, Anul 73, 1942, Nr. 9, p. 653.
- Albu, Nicolae, *Istoria învățământului românesc din Transilvania până la 1800*, Blaj, 1944.
- Albu, Nicolae, *Istoria școlilor românești din Transilvania(1800-1867)*, București, 1971.
- „Amiculu Familiei”, Anulu II, Gherla si Clusiu, 15/27 maiu, Nr 10, p. 100.
- Andea, Susana, Andea, Avram, *Cartea românească veche din Transilvania în inventare bisericești*, Presa Universitară Clujeană, Colecția Philobiblon a Bibliotecii Universitare „Lucian Blaga”, Cluj-Napoca, 1996.
- Anderco, Ioan, Artemie, *Jurnal (1876)*, Ediție îngrijită și prefață de Liviu Papuc, Editura Alfa, Iași, 2001.
- Andrei, Mirela, *La granița Imperiului. Vicariatul Greco-catolic al Rodnei în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Ed. Argonaut, 2006.
- Baboș, Alexandru, *Three Centuries of Carpentering Churches, a Chronological Approach to the Sacred Wooden Architecture of Maramureș*, Lund, 2000.
- Baboș, Alexandru, *Tracing a Sacred Building Tradition, Wooden Churches, Carpenters and Founders in Maramureș until the turn of the 18th century*, Lunds universitet, 2004.
- Bakonsky, Teodor, *Iacob și îngerul, 45 de ipostaze ale faptului religios*, Ed. Anastasia, 1996.
- Bandula, O., *Pagini din istoria Maramureșului*, Baia Mare, 1967.
- Baran, Alexander, *Eparchia Maramorosiensis eiusque unio, O. S. B. M.*, Roma, 1962.
- Barițiu, George., *Starea tristă a locuitorilor în comitatul Maramației*, în „Transilvania”, nr.15-16, 1885, pp. 12-14.
- Barițiu, George, *Starea tristă a locuitorilor în comitatul Maramației*, în „Transilvania”, nr 19-20, An XIV, 1885, p. 154.
- Barițiu, George, *Dotățiunea preoțimii românești*, în „Gazeta Transilvaniei”, XXVI, nr. 4 din 16 ianuarie, 1863.
- Bașca, George, *Fragmente din istoria Maramureșului*, Tip. Gutenberg, Sighet, vol. I, 1931.
- Băncilă, Vasile, *Duhul sărbătorii*, Edit. Anastasia, 1996.
- Bârlea, Ioan, *Contribuții la istoria Maramureșului, după manuscrisul fostului arhivar Gheorghe Petrovay*, Sighet, 1929.

- Bel, Valer, *Teologie și Biserică*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2008.
- Bel, Valer, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană. 2. Exigențe.*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002.
- Berenger, Jean, *Istoria Imperiului Habsburgilor(1273-1918)*, traducere de Nicolae Baltă, E. Universitas, 2000.
- Bergner, Rudolf, *In der Marmaros*, Munchen, 1885.
- Bernea, Ernest, *Civilizația română sătească*, Editura Vremea, București, 2006.
- Bernea, Ernest, *Maramureșul, Țară Românească*, Colecția Gând și faptă, București, 1944.
- Bernea, Ernest, *Spațiu, timp și cauzalitate la poporul român*, Ediția a doua, Humanitas, București.
- Bernea, Ernest, *Timpul la țaranul român. Contribuții la problema timpului în religie și magie*, București, 1940.
- Bernea, Horia, *Icoane românești pe lemn*, în „Transilvania”, Nr. 3-4, 1994, p. 123.
- Bichigean, Gavril, *Visul Maicii Domnului*, în „Cultura Creștină”, Anul VIII, Nr. 11-12, Blaj, p. 248.
- Bilțiu, Pamfil, *O istorie a culturii maramureșene*, Editura Maria Montessori, Baia Mare, 2003.
- Biserica Română Unită. 250 de ani de istorie*, Cluj-Napoca, Ed. Viața Creștină, 1998.
- Bocșan, Nicolae, Cârja, Ion, *Biserica română unită la Conciliul ecumenic Vatican I (1869-1870)*, Cluj-Napoca, 2001.
- Bocșan, Nicolae, Cârja, Ion, *Memoriile unui ierarh uitat: Victor Mihalyi de Apșa(1841-1918)*, Ediție îngrijită și note: Nicolae Bocșan, Ion Cârja, studiu introductiv : Nicolae Bocșan, Luminița Walner-Bărbulescu, Ion Cârja, Presa Universitară Clujeană, 2009.
- Bocșan, Nicolae, *Alterități în relațiile interconfesionale din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea (romano-catolic-greco-catolic) în Identitate și alteritate. Studii de imagologie*. Reșița, 1996, pp. 96-110.
- Bocșan, Nicolae, *Imaginea bisericii romano-catolice la românii greco-catolici în: Studia historica*, 1996, 41, nr. 1-2, pp. 49-68.
- Bogdan, Ion, Olos, Mihai, Timiș, Nicoară, *Calendarul Maramureșului*, Baia Mare, 1980.
- Bojor, Victor, *Canonicii Diecezei Greco-catolice de Gherla, acum Cluj-Gherla(1857-1937)*, Târgu Mureș, 1937.
- Bojor, Victor, *Episcopii Diecezei greco-catolice de Gherla, acum Gherla –Cluj (1856-1939)*, Ediția II-a, Viața Creștină, Cluj-Napoca, 2000.
- Bolca, Vasile, *Lepturiștii din Oradea*, în „Transilvania”, Anul 75, Nr 2, 1944, p. 135.

- Bolovan, Ioan, *Aspecte ale ciclului vieții familiale în satul românesc din Nord-Vestul Transilvaniei la mijlocul secolului al XIX-lea*, în vol. Sabin Manuilă. *Istorie și demografie*.
- Bolovan, Ioan, Covaci, Diana, Deteșan, Daniela, Eppel, Marius, Holom Crinela Elena, *Legislația ecleziastică și laică privind familia românească din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2009.
- Bolovan, Ioan, *Transilvania la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, Presa Universitară Clujeană, 2000.
- Bolovan, Sorina, Bolovan, Ioan., *Biserica și familia la românii din Transilvania în secolul al XIX-lea*, în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca”, 31, 1992, pp. 93-102.
- Bolovan, Sorina, Paula, *Familia în satul românesc din Transilvania*, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, Cluj Napoca, 1999.
- Bota, Ion, M., *Contribuții la istoria învățământului românesc în Nord-Vestul Transilvaniei*, în „Marmația”, IV, Baia Mare, 1978, pp. 92-105.
- Botizanu, Simion, *Sera de San-Vasiiu in Maramuresiu*, în „Familia”, Nr.5, Pesta, 1869, pp. 50-51.
- Bran, Gheorghe, *Rarități bibliografice în bisericile maramureșene*, în „Graiul Maramureșului”, IV, 1935, nr. 94, p. 3.
- Braniște, Ene, Braniște, Ecaterina, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura diecezană, Caransebeș, 2001.
- Brawn, Peter, *Cultul sfinților: apariția și rolul său în creștinismul latin*, ed. Amacord, Timișoara, 1996.
- Brătulescu, Victor, *Biserici din Maramureș*, în „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, XXXIV, 1941, pp. 107-110.
- Brote, Eugen, *Cestiunea română în Transilvania și Ungaria*, București, 1895.
- Brusanowsky, Paul, *Învățământul confesional ortodox din Transilvania între anii 1848-1918. Între exigențele statului centralizat și principiile autonomiei bisericești*, Cluj-Napoca, 2005.
- Bud, Tit, *Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș*, în „Transilvania”, Nr. 5, An XXXIII, 1902, pp. 160-161.
- Bud, Tit, *Îndreptariu practic pentru păstorii sufletesci*, Gherla, 1883.
- Bunea, Augustin, *Ierarchia românilor din Ardeal și Ungaria*, Blaj, 1904.
- Albinus. C. A., *Săraca Țara Maramureșului*, Tip. Diecezana, Cluj, 1938.
- Carmilly, Moshe, *Istoria evreilor din Transilvania între 1623-1944*, ed. Enciclopedică, București, 1994.

- Călușer, Iudita, *Episcopia greco-catolică de Oradea*, Oradea, 2000.
- Căpâlnean, Vasile, Sabău, Ioan, Oszoczi, Coloman, Balogh, Adalbert, Schrek, Vasile, *Îndrumător în arhivele statului județului Maramureș*, București, 1974.
- Căpâlnean, Vasile, Pușcașu, Petre, *Reuniunea învățătorilor români din Maramureș (1883-1918)*, în „Marmația”, III, Baia Mare, 1977
- Câmpeanu, Remus, *Biserica Română Unită între istorie și istoriografie*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003.
- Câmpeanu, Remus, *Elite și structuri sociale românești în Transilvania veacului al XVIII-lea. O altfel de imagine*, în *Studii istorice. Omagiu profesorului Camil Mureșanu la împlinirea vârstei de 70 de ani*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998, pp. 197-217.
- Câmpeanu, Remus, *Elitele românești din Transilvania veacului al XVIII-lea*, Ediția a II-a, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008.
- Câmpeanu, Remus, Varga, Attila, Dörner, Anton, *În pragul Europei. Instituțiile transilvane în epoca prerreformistă*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008.
- Cârja, Ion, *Biserica și societate în Transilvania în perioada păstoririi mitropolitului Ioan Vancea (1869-1892)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.
- „Ce procedeu să urmeze preotul, pentru ca cârciuma să producă cât mai puține rele?”, în „Cultura Creștină”, Anul V, Nr.9, Blaj, 1915, p. 259.
- „Ce va fi cu școlile noastre confesionale?”, în „Cultura Creștină”, Blaj, Anul III, Nr. 3, 1913, p. 88.
- Chirilă, Ioan, *Episcopul Iosif Stoica, stâlp al Ortodoxiei din Maramureș*, în *Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului*, 1989
- Ciobanu, Ștefan, *Istoria literaturii române vechi*, Edit. Eminescu, București, 1989.
- Ciocian, Ioan, *Biserica și societatea românească din Transilvania: vicariatul Silvaniei în a doua jumătate a secolului XIX*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2000.
- Cismaș, Iacob, *Preotul-misionar în contextul lumii contemporane*, Cluj Napoca, 2010.
- Ciubotă, Viorel, *Noi date despre structura etnică și confesională a populației din bazinul Tisei superioare în a doua jumătate a veacului XVIII*, în *Cultura materială și spirituală din bazinul Tisei superioare. Influența populației germane asupra culturii celorlalte etnii din regiune*, ed. Muzeului Sătmărean, 2003.
- Ciubotă, Viorel, *O vizită canonică în comitatul Ugocea a episcopului catolic de Eger în anul 1748*, în *Relații româno-ucrainene. Istorie și contemporaneitate*, Satu Mare, 1999, pp. 281-290.
- Ciuhandu, Gheorghe, *Dezbinarea religioasă a românilor ardeleni*, Arad, 1927.

- Coman, Mihai, *Izvoare mitice*, Edit. Cartea Românească, București, 1980.
- Corespondență de sub poalele Gutinului*, în „Concordia”, II, 1862, Nr. 6, pp. 22-23.
- Consemnarea membrilor Asociațiunii*, în „Transilvania”, Nr. V, Sibiu, Anul XXXII.
- Coord. Pr. Prof. Dr. Dumitru, Radu, *Îndrumări misionare*, E. I. B. M. B. O. R, București, 1986.
- Coșbuc, George, *Din superstițiile păgubitoare ale poporului nostru*, Editura de stat pentru Literatură și Artă, 1953, vol. 23 .
- Crainic, Nichifor, *Sfințenia-împlinirea umanului*, Iași, 1993.
- Cristea, George, Dăncuș, Mihai, *Maramureș un muzeu viu în centrul Europei*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000.
- Cristea, George, *În țara bisericilor de lemn*, Editura Mitropolia Ardealului, Sibiu, 1989.
- Cziple, Alexandru, *Documente privitoare la Episcopia Maramureșului*, Analele Academiei Române, seria II, tom XXXVIII, București, 1916.
- Dăncuș, Mihai, *Zona etnografică Maramureș*, București, 1986.
- Dermer, Iacob, Marin, Ioan, *Maramureșul românesc*, București, 1934.
- Dobrescu, Alexandru, *Primejdia beurilor spirituoase*, în „Țara Noastră”, nr. 17, Anul I, p. 276.
- Documente privind Istoria României*, Seria. C. Transilvania, București, 1951.
- Domșa, V., *Biserica Greco-Catolică din România în perspectivă istorică*, Timișoara, 1994.
- Domuța, Emil, *Contribuții documentare privind activitatea Societății de lectură Dragoșiana*, în „Acta Musei Porolissensis”, VIII, Zalău, 1984, p. 658.
- Domuța, Emil, *Un memoriu inedit din 1862 privind mișcarea națională a românilor din Maramureș*, în „A.I.I.A” Cluj-Napoca, XXVII, 1985-1986.
- Dordea, Ioan, *Din activitatea despărțământului Vișeu-Iza al Astrei*, în „Marmația”, IV, Baia Mare, 1978, pp. 170-174.
- Doroș, Titus, *Maramureș nenorocit*, în „Gazeta Maramurășană”, 12 februarie 1931, p. 1.
- Dr. Brânzeu, Nicolae, *Chestii privitoare la starea materială a preoțimii noastre*, în „Cultura Creștină”, An, VI, Blaj, 1916, Nr. 3, p. 77.
- Dr. Lupaș, Ioan, *La jubileul de cincizeci de ani al Asociațiunii*, în „Transilvania”, Nr 4, 1911, pp. 319-320.
- Dr. Rusu, Alexandru, *Câteva note pe marginea unei cărți de valoare*, în „Cultura Creștină”, Anul V, Nr.10, 1915, Blaj, pp. 311-313.
- Dr. Sâmpăleanu, Ioan, *Despre acuzarea căsătoriei*, în „Cultura Creștină”, Anul IV, Blaj, Nr.11, 1914, p. 328.

- Dragomir, Silviu, *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal în secolul al XVIII-lea*, vol II, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române de Alba Iulia și Sibiu, Sibiu, 1920.
- Edroiu, Nicolae, *Genealogiile preoțești și protopopești din Transilvania (Considerații privind studiul carierelor intelectuale românești din secolele XVIII-XIX)*, în *Biserică, societate, identitate. In honorem Nicolae Bocșan*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2007.
- Edroiu, Nicolae, *Studii de genealogie*, Cluj-Napoca, 2000.
- Eliade, Mircea, *De la Zamolxis la Genghis Han*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
- Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, Ediția a III-a, ed. Humanitas, București, 2006.
- Evdokimov, Paul, *Arta icoanei-o teologie a frumuseții*, București, 1995.
- Evdokimov, Paul, *Vârstele vieții spirituale*, ed. Christiana, București, 1993.
- Evseev, Ivan, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Timișoara, 1997.
- Alegere de deputați*, în „Familia”, Oradea Mare, Nr. 3, An XXVIII, 1892, p. 34.
- Filipașcu, Alexandru, *Înstrăinarea unor familii și averi maramureșene*, în „Transilvania”, Anul 73, Nr. 10, 1942, Sibiu, pp. 749-750.
- Filipașcu, Alexandru, *Istoria Maramureșului*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1997.
- Filipașcu, Alexandru, *Începuturile Astei în Maramureș*, în „Transilvania”, Anul 75, Nr. 2, Sibiu, 1944, pp. 163-169.
- Filipașcu, Alexandru, *Maramureșul*, ed. Echim, Sighetu Marmăției, 2002.
- Filipașcu, Alexandru, *Voievodatul Maramureșului*, în „Transilvania”, Anul 76, 1945, Nr. 3-4, pp. 8-37.
- Florea, Marian, Simion, *Nașterea la români-studiu etnografic*, ed. Saeculum Vizual, București, 2008.
- Florescu, F. B., *O înmormântare în Cuhea*, în „Sociologie românească”, IV, Nr.7-12, pp. 497-502.
- Foustel de Coulanges, *La Cite antique*, Paris, Hachette, 1923, p.20.
- Furtună, D, *Preoțimea română în sec. al XVIII-lea. Starea ei materială și culturală*, Vălenii de Munte, 1915.
- Gauchet, Marcel, *Ieșirea din religie*, București, 2006.
- Georgescu, I. P., *Profesorul Ioan Bușiția*, în „Vestitorul”, An. XV, Nr. 2-3, p. 11.
- Georgescu, Ioan, *Contra divorțului*, în „Cultura Creștină”, Nr. 7-8, Anul XI, Blaj, 1922, p. 185.
- Ghibu, Onisifor, *Viața și organizarea bisericească și școlară în Transilvania și Ungaria*, București, 1915.

- Ghinoiu, Ion, *Obiceiuri populare de peste an*, 1997, București, p. 31.
- Ghinoiu, Ion, *Sărbători și obiceiuri românești*, Edit. Elion, București, 2002.
- Ghitta, Ovidiu, *Nașterea unei biserici*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001.
- Ghitta, Ovidiu, *O veche dispută bisericească și semnificațiile sale*, în *Viață privată, mentalități colective și imaginar social în Transilvania*, Oradea-Cluj, 1995-1996, pp. 211-223.
- Ghitta, Ovidiu, *Un popor superstițios, cu adevărat distinct*, în *Identitate și alteritate, Studii de imagologie*, II, coord. Nicolae Bocșan, Sorin Mitu, Toader Nicoară, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj- Napoca, 1998, p.103.
- Grama, Alexandru, *Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardelu, fazele lor în trecutu și valoarea în prezente. Studiu istorico-canonicu*, Blașiu, 1895.
- Grigor, Ana, *Separăția bisericească a românilor maramureșeni de biserica ruteană*, în „Studia Universitatis Babeș- Bolyai”, *Historia*, XVII, 1-2, 1997. pp. 75-94.
- Hăgan, Trofin (colectiv), *Maramureșul și Unirea*, Baia Mare, 1968.
- Hitchins, Keith, *Conștiință națională și acțiune politică la românii din Transilvania (1700-1868)*, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1987.
- Hitchins, Keith, *Cultură și naționalitate în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1972.
- Identități confesionale în Europa Central-Orientală(secolele XVII-XXI)*. Lucrările colocviului internațional din 14-17 noiembrie 2007, Cluj-Napoca, coordonatori: Nicolae Bocșan, Ana Victoria Sima, Ion Cârja, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009.
- Ilieș, Alexandru, *Etnie, confesiune și comportament electoral în Crișana și Maramureș (sf. sec. XIX și sec XX)*, *Studiu geografic*, Ed. Dacia, Cluj – Napoca, 1998.
- Iorga, Nicolae, *Ceva despre episcopul Iosif Stoica*, *Analele Academiei Române*, București, 1914.
- Iorga, Nicolae, *Documente privitoare la istoria românilor (col. Hurmuzachi)*, vol. XIV, 1, București, 1915.
- Iorga, Nicolae, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, vol. I-II, București, 1928-1930.
- Iorga, Nicolae, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, București, 1989.
- Iorga, Nicolae, *Neamul românesc din Ardeal și Țara Ungurească la 1906*, ed. Ministerului de Interne, București, 1939.
- Iorga, Nicolae, *Sate și preoți din Ardeal*, București, 1902.
- Iorga, Nicolae, *Scrisori și inscripții ardelenene și maramureșene*, în *Studii și documente*, vol. XII, București, 1906.

Iorga, Nicolae, *Un student în străinătate acum o jumătate de veac, maramurășanul Artemie Anderco. Jurnalul său*, Vălenii de Munte, 1934.

„Iosifu Man”, în „Familia”, Nr. 14, Anulu XIII, 1877, p. 167.

Iuga, Gavrilă, *Spicuri din viața composesoratelor maramureșene*, Sighet, 1936.

Învățătura de credință creștină ortodoxă, E. I. B. M. B. O. R., Buc. 1992.

„Jubileul dela Blaș”, în „Familia”, Nr. 5, Oradea Mare, 1900, Anul XXXVI, p. 57.

Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

„Limba magiară introdusa în tote scolele. Schitie din galeria dietei”, în „Familia”, Anul XV, 1879, Budapesta, 22 aprilie, Nr. 30, pp. 200-203.

Lucikai, Michaillo, *Pagini de istorie*, ed. Mustang, 2004.

Lupaș, Ioan, *Din trecutul românilor maramureșeni*, în „Graiul Românesc”, Anul I, 1927.

Lupaș, Ioan, *Istoria bisericească a românilor ardeleni*, Sibiu, 1918.

Lupșa, Ștefan, *Catolicismul și românii din Ardeal și Ungaria*, Cernăuți, 1929.

Man, Grigore, *Biserici de lemn din Maramureș*, Editura Proema, Baia Mare, 2005.

Manciulea, Ștefan, *Granița de vest*, Blaj, 1936.

Manciulea, Ștefan, *Românii și minoritățile etnice la Nord-Vestul țării*, în „Transilvania”, Nr.6, an 66 nov.- dec., Sibiu, 1935.

Manciulea, Ștefan, *Dicționarul geografic al Ungariei dela 1851 și românii*, în „Cultura Creștină”, Anul XVI, Nr. 2, 1936, Blaj.

Manciulea, Ștefan, *Un preot din Maramureșul de odinioară*, în „Transilvania”, Anul 72, Nr. 2, 1941, Sibiu, pp. 134-141.

Margineanu, Teodor, *Din Maramuresiu*, în „Familia,” Nr. 25, Anul, XV, Budapesta, 1879, pp. 168-169.

Margineanu, Teodor, *O voce din Maramuresiu. Petițiune pentru introducerea limbei unguresci. Protestu în contra acesteia*, în „Familia”, Nr. 19, Anulu XV, Budapesta, 1879, pp. 129-130.

Margineanu, Teodor, *Semne rele, investigațiune, o datina în dumineca Floriilor*, în „Familia”, Anul XV, Nr. 25, Budapesta, 1879, p. 169.

Marina, Mihai, *Maramureșeni – Portrete și medalioane*, Editura Dragoș Vodă, Cluj- Napoca, 1998 .

Mayer Maria, *The rusyns oh Hungary, Political and social developments 1860-1910*, New York, 1997.

- Mălinaș, Ioan, Marin, *Situația învățământului bisericesc al românilor în contextul reformelor școlare din timpul domniei împărătesei Maria Tereza (1740-80) a împăraților Iosif al II-lea (1870-90) și Leopold al II-lea (1790-92)*, Oradea, 1994.
- Meruțiu, Victor, *Județele din Ardeal și din Maramureș până în Banat. Evoluție teritorială*, Cluj, 1929.
- Meteș, Ștefan, *Istoria Bisericii și a vieții religioase a românilor din Transilvania și Ungaria*, ed.a II-a, vol. I, Sibiu, 1935.
- Meteș, Ștefan, *Mănăstirile românești din Ungaria și Transilvania*, Sibiu, 1936.
- Mihalyi Găvrilă, *Maramureșul la modă*, Sighet, 1938.
- Mihalyi, Gavrilă, *Reflexii asupra diplomelor maramureșene din secolul XIV-XV*, Sighet, 1934.
- Miron, Greta-Monica, "... poruncește, scoală-te, du-te, propoveduește...". *Biserica greco-catolică din Transilvania. Cler și enoriași (1697-1782)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2004.
- Mitu, Melinda, *Problema românească reflectată în cultura maghiară din prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.
- Mitu, Sorin, Gogâltan, Florin, *Studii de istorie a Transilvaniei*, Cluj-Napoca, 1994.
- Mitu, Sorin, *Geneza identității naționale la românii ardeleni*, București, Ed. Humanitas, 1997.
- Moga, Ion, *Contribuții privitoare la tipărirea cărților bisericești în veacul al XVIII-lea pentru românii din Transilvania și Ungaria*, Sibiu, 1940.
- Moldovan, Liviu, *Registrele confesionale de stare civilă din Transilvania*, în „Revista Arhivelor” Nr. 1, 1958, pp. 159-185.
- Moldovan, Liviu, *Registrele parohiale din Transilvania*, în „Revista de Statistică” Nr. 11, 1968, p. 52.
- Moldovan, S, Togan, N., *Dicționarul numirilor de localități cu populație română din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, Editura Asociațiunii, Sibiu, 1919.
- Moldovan, Vasile, *Credințe deșarte*, în „Cultura Creștină”, Nr, 11, An I, 1911, p. 365.
- Monumente istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj-Napoca, 1982.
- Motogna, Macarie, *Monahismul ortodox din Maramureș și Transilvania septentrională până la începutul secolului al XIX-lea*, Editura Mănăstirea Rohia, 2010.
- N., *Modernismul*, în „Cultura Creștină”, Anul I, Nr., 2, Blaj, 1911, p. 50.

- Nandriș, Grigore, *Despre mănăstirea din Peri*, în „Graiul Românesc”, II, 1928, Nr.2, pp. 21-25.
- Neamțu, Gelu, *Maramureșul la 1848-1849*, în *Maramureș-vatră de istorie milenară*, vol.I, 1996
- Netea, Vasile, *Istoria Memorandului românilor din Transilvania și Banat*, București, 1947.
- Netea, Vasile, *Lupta românilor din Transilvania pentru libertate națională (1848-1881)*, București, 1974.
- Nicoară, Laurențiu, *Lupta noastră contra alcoolului*, în „Cultura Creștină”, Nr. 12, Anul II, Blaj, 1912, p. 589.
- Nicoară, Toader, *Imagine de sine și conștiință națională la românii din Transilvania în secolul XVIII*, în *Studii istorice. Omagiu profesorului Camil Mureșan la împlinirea vârstei de 70 de ani*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998.
- Nicoară, Toader, *Transilvania la începuturile timpurilor modern (1680-1800). Societate rurală și mentalități colective*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1997.
- Nicolescu, Alexandru, *Peregrinagii*, în „Cultura Creștină”, Nr. 13, III, An 1913, Blaj, pp. 393-395.
- Olinescu, Marcel, *Mitologie românească*, București, 1944.
- Papahagi, Tache, *Graiul și folclorul Maramureșului*, București, 1925.
- Paul, Jean, *Biserica și cultura în Occident în secolele IX-XI*, București, 1986.
- Paul, Vasile, *Ioan Bușiția, întâiul profesor al învățământului pedagogic din Maramureș*, în „Marmația”, IV, Baia Mare, 1978, pp. 485-492.
- Pavel, Teodor, *Contribuții la istoria învățământului românesc din Nord-Vestul Transilvaniei. Învățământul primar și secundar în anii 1849-1868*, Teză de doctorat, Cluj-Napoca, 1974.
- Păcățian, T. V., *Cartea de aur sau luptele politice naționale ale românilor de sub coroana ungară*, vol. IV, Sibiu 1906; vol. V, 1909.
- Păcurariu, Mircea, *Politica statului ungar față de Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului (1867-1918)*, Sibiu, 1986.
- Păcurariu, Mircea, *Dicționarul Teologilor Români*, Ed. Univers enciclopedic, București, 1996. Păcurariu, Mircea, *Istoria bisericii românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș*, Cluj-Napoca, 1992.
- Pâclișanu, Zenovie, *Câteva contribuții la istoria mănăstirii din Perii Maramureșului*, în vol. *Închinare lui Nicolae Iorga*, Cluj, 1931.
- Pâclișanu, Zenovie, *Câteva date despre preoții româno-calvini*, în „Cultura Creștină”, 1911, Nr. 3, Blaj, pp. 68-74.

- Pâclișanu, Zenovie, *Din istoria bisericească a Maramurășului. Episcopul Iosif Stoica*, în „Cultura Creștină”, Nr. 8, Anul III, 1913, Blaj, pp. 230-233.
- Pâclișanu, Zenovie, *Istoria Bisericii Române Unite*, Galaxia Gutenberg, Ed. a III- a revizuită, Târgu Lăpuș, 2006.
- Pekar, Athanasius B., OSBM, *The History of the Church in Carpathian Rus'*, Columbia University Press, New York, 1992.
- Petranu, Coriolan, *Bisericile de lemn din Maramureș- observațiuni cu ocazia unei lucrări recente*, în „Transilvania”, Anul 72, Nr. 5-6, 1941, pp. 415-418.
- Petrescu, Paul, *Arhitectura țăărănească din lemn din România*, Ed. Meridiane, București, 1974.
- Plămădeală, Antonie, *Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului*, Sibiu, 1986.
- Pop Bistrițeanu, Irineu, Episcop Vicar, *Preoția și arta pastorală*, Editura Arhiepiscopiei Cluj-Napoca, 1997.
- Pop, Mihai, *Antologie de folclor din județul Maramureș. Cuvânt înainte*, Vol. I, Baia Mare, 1980, p. 11.
- Pop, Mihai, *Obiceiuri tradiționale românești*, Buc., 1976.
- Andrei, Popa, Mirela, Dan, Aurelia, Mariana, *Școală și biserică. Circularele școlare din vicariatul Rodnei (1850-1918)*, Vol. I, Argonaut, Cluj-Napoca, 2008.
- Popa, Radu, *Cnezatul Marei*, Baia Mare, 1969.
- Popa, Radu, *Țara Maramureșului în veacul al XIV-lea*, ed. Academiei R.S.R., București, 1970.
- Pop-Bratu, Anca, *Pictura murală maramureșeană. Meșteri zugrăvi și interferențe stilistice*. București, Editura Meridiane, 1982.
- Popeangă, Victor, *Școala românească din Transilvania în perioada 1867 – 1918 și lupta sa pentru unire*, Editura didactică și pedagogică, București, 1974.
- Popovici, Vlad, *Acte și documente privind elita politică românească din Transilvania (1869-1896)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2010,
- Popp, Nicolae M., *Crișana și Maramureșul în Conscripția Iozefină*, Biblioteca Institutului de Cercetări Geografice a României, București, 1947.
- Porumb, Marius, Pop, Ioan - Aurel, *Legături artistice și culturale în Țara Maramureșului și celelalte ținuturi românești în secolul al XVIII-lea*, în Marmația V-VI, Baia Mare, 1979-1981, pp. 513-516.

- Porumb, Marius , *Biserici de lemn din Maramureș*, București, Editura Academiei Române, 2005.
- Porumb, Marius, *Icoane din Maramureș*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975.
- Porumb, Marius, *Biserici de lemn din Țara Maramureșului în Monumente istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului*, Cluj, 1982, pp. 97-130.
- Pr. Conf. Moldovan, Ilie, *Rolul preotului în promovarea și cultivarea vieții religioase – morale în parohie* în „B. O. R”., 1980, Nr. 11-12, p. 1147.
- Pr. Prof, Braniște, Ene, *Despre viața morală a preotului*, în „Glasul Bisericii”, XVII, 1956, Nr. 8-9, pp. 473-483.
- Pr. Prof. Dr. Bria, Ioan, *Curs de teologie și practică misionară ortodoxă*, Geneva, 1982, p. 3.
- Pr. Prof. Mircea, Păcurariu, *Preotul de mir în viața poporului român*, în „B. O. R”., 1982, Nr.3-4. pp. 275-284.
- Pr. Prof. Necula, Nicolae, „*Rolul preotului ortodox român în viața obștească*”, în „B. O. R”., Nr.1, 1986, pp. 59-68.
- Pr. Prof. Popescu, Nicolae , M., „*Preoții de mir adormiți în Domnul*”, București, 1942, pp. 3-4.
- Prof. Chițescu, N, Pr. Prof. Tudoran, Isidor, Pr. Prof. Petreună, I., *Teologia Dogmatică și Simbolică*, vol. II, Ed. II, Cluj- Napoca, 2004.
- Prunduș, Silvestru, Augustin, Plăianu, Clemente, *Catolicism și ortodoxie românească. Scurt istoric al bisericii române unite*, Cluj-Napoca, 1994.
- Pteancu, Gheorghe, *O însemnată problemă pastorală-Concubinatele-* în „Cultura Creștină”, Nr.2, Anul IV, pp. 21-22, Blaj, 1914.
- Pteancu, Gheorghe, *În jurul credințelor deșarte*, în „Cultura Creștină”, Nr. 5-6, Anul VII, 1918, p. 113.
- Pteancu, Gheorghe, *Unitatea ritului nostru*, în „Cultura Creștină”, Anul V, Nr. 4, Blaj, 1915, p. 104.
- Racotă, Tului, *Petru Pavel Aron*, în „Transilvania”, Anul 77, Nr. 1-4, Sibiu, 1946, pp. 41-42.
- Radosav, Doru, *Carte și societate în nord-vestul Transilvaniei (sec.XVII-XIX)*, Fundația culturală, Ed. Cele Trei Crișuri, Oradea, 1995.
- Radosav, Doru, *Sentimentul religios la români*, Edit. Dacia, Cluj- Napoca, 1997.
- Raportul general al comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” despre lucrările îndeplinite în anul 1913*, în „Transilvania”, An, XLV, 1914, Nr. 7-9, pp. 291-292.
- Reli, Simion, *Biserica ortodoxă română din Maramureș în vremurile trecute*, Cernăuți, 1938.

- Remond, Rene, *Religie și societate în Europa. Secularizarea în secolele XIX și XX (1780-2000)*, Iași, ed. Polirom, 2003.
- Repaosul dominical*, în „Cultura Creștină”, An IV, 1914, Blaj, p. 311.
- Retegan, Simion, *Înzestrarea materială a clerului greco-catolic din Transilvania la mijlocul secolului al XIX-lea (1850-1867)*, în „A. I. I. A.”, Cluj-Napoca, 1996.
- Retegan, Simion, *Sate și școli din Transilvania la mijlocul secolului al XIX-lea (1867 – 1875)*, Editura Dacia, Cluj- Napoca, 1994.
- Retegan, Simion, *Satul românesc din Transilvania, ctitor de școală (1850-1867)*, Editura Echinox, Cluj- Napoca, 1994.
- Retegan, Simion, *Clerul rural românesc din Transilvania la mijlocul secolului al XIX-lea. Modalități de insituire*, în „Anuarul Institutului de Istorie”, Cluj, XXXI, 1992. pp. 103-120.
- Retegan, Simion, *Prestigiu social și edificiu de cult. Construcții de biserici în satele românești ale Transilvaniei la mijlocul secolului al XIX-lea(1850-1880)”, în D. Prodan. Puterea modelului*, coord. Nicolae, Bocșan, Nicolae, Edroiu, Liviu Maior, Aurel Răduțiu, Pompiliu Teodor, Centrul de Studii Transilvane Fundația Culturală Română, Cluj- Napoca, 1995. pp. 203-219
- Retegan, Simion, *Aspecte ale biconfesionalității românilor din Transilvania la mijlocul secolului al XIX-lea (1850-1867)* în „A. I. I. A.” Cluj-Napoca, 1996, 35, pp. 177-183.
- Rinea, Ioan, *Drumuri și popasuri sufletești*, în „Cultura Creștină”, Anul XVIII, Nr. 1-2, Blaj, 1938. pp. 10-11.
- Roșiu, Ioan, *De vorbă în fața Sionului românesc*, în „Cultura Creștină”, Anul I, Nr. 2, Blaj, 1911, p. 37.
- Rus, Anton, *Influența paradigmei devoționale latine asupra religiozității populare greco-catolice (1918-1948)*, în „Annales Universitatis Apulensis”. Series Historica, 6/I, 2002, p. 220.
- Simeon, Florea, Marian, *Insușirile miresei*, în „Familia”, Anul XXVII, Nr. 1, Oradea-mare, 1891, p. 1.
- Scherhauffer, Albin, *Șvabii sătmăreni și germanii din Maramureș*, București, 1929.
- Sana, Silviu, *Secvențe de istorie ecleziastică- studii privind istoria Eparhiei Române Unite cu Roma de Oradea- Mare*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2009.
- Schememann, Alexander, *Euharistia-taina Împărăției*, trad. Pr. Boris Răduleanu, Edit. Anastasia.
- Schememann, Alexander, *Postul cel Mare*, Editura Doris, București, 1998.
- Senior, *Note mici asupra cultului divin* în „Cultura Creștină”, Nr.12, pp.368-369.

- Senior, *Dotațiunea preoților cu cvalificație inferioară*, în „Cultura Creștină”, Anul III, Blaj, Nr 4, pp. 98-99.
- Senior, *Școlile primare din Maramurăș*, în „Transilvania”, An XLV, 1914, Nr. 5, p. 195.
- Serbu, George, *Necesitatea și modulu de a se înființia biblioteci la sate*, în „Transilvania”, Nr. 13-14, Sibiu, Anul XIV, p. 103.
- Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, București, 1987, cartea a III-a , cap. IV.
- Sigmirean, Cornel, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000.
- Sima, Ana, *Imaginea românilor prin prisma relațiilor confesionale româno-rutene. Analiza de discurs în Identitate și alteritate. Studii de imagologie*, II, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998.
- Sima, Ana, Victoria, *O episcopie și un ierarh, Înființarea și organizarea Episcopiei Greco-Catolice de Gherla în vremea Episcopului Ioan Alexi*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003.
- Socolan, Aurel, *Circulația cărții românești până la 1850 în județul Maramureș*, Editura Maria Montessori, Baia Mare, 2005.
- Socolan, Aurel, *Circulația cărții vechi românești în nord-vestul Transilvaniei*, în „Marmația”, I, Baia Mare, 1969, pp. 29-32.
- Soroștineanu, Valeria, *Manifestări ale sentimentului religios. Români ortodocși din Transilvania*, Sibiu, 2005.
- Soroștineanu, Valeria, *Viața religioasă și sentimentul religios în Arhiepiscopia Ortodoxă a Transilvaniei în timpul mitropolitului Ioan Mețianu(1899-1916)*, ed. a II-a, Cluj- Napoca, 2005.
- Stahl, Paul Henri, Petrescu, Paul, *Arhitectura de lemn a Maramureșului*, în „Arhitectura R. P. R”, 1958 (1-2) , pp. 48-57.
- Stăniloae, Dumitru, *Icoana în cultul ortodox*, în Ortodoxia, XXX, 1978, Nr. 3, p. 481.
- Stăniloae, Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R., 1997.
- Suciu, Coriolan, *Dicționarul istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, II, editura Academiei R. S. R., București, 1967-1968.
- Suciu, Dumitru, *Aspecte ale politicii de asuprire națională și de maghiarizare forțată a românilor din Transilvania în timpul dualismului*, în „Anuarul Institutului de Istorie, Cluj-Napoca”, XXVIII, 1987-1988, pp. 289-310.

Suciu, Dumitru, *Date privind situația politică și confesional școlară a românilor din Transilvania în prima decadă a dualismului*, în „Anuarul Institutului de Istorie, Cluj-Napoca”, XXX, 1990-1991.

Suciu, Dumitru, Moraru, Alexandru, Vida, Flaviu, Cosmuța, Cosmin, *Crâmpoie din istoria Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania-Eparhia Sibiului către protopopiatul Solnoc II-Corespondență (1 octombrie 1845-20 decembrie 1874)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2006.

Sularea, Daniel, *Școală și societate. Învățământul elementar confesional în Episcopia Greco-Catolică de Gherla (1867-1918)*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008.

Szilagy, Ștefan, *Din istoria generală a județului Maramureșului*, în „Fragmente din istoria Maramureșului”, de George Bașca, vol I, tip. Gutenberg, Sighet-Maramureș, 1931.

Ștefănescu, I., D., *Arta veche a Maramureșului*, București, 1969.

Tăslăuanu, Octavian, C., *Asociațiune în Maramureș*, în „Transilvania”, Nr. 5-6, 1911, pp. 773-774.

Tăutu, Al., *Cum se înființează o Reuniune Mariană*, în „Vestitorul”, Anul VI, Nr. 19, Oradea, 1930, pp.3-4.

Țuțuianu, I. N., *Maramureșul voevodal, istoric și economic*. Studiu cu prefața D-lui profesor S. Mehedinți, București, MCMXLII.

Uspenski, Leonid, Lossky, Vladimir, *Călăuziri în lumea icoanei*, București, Editura Sofia, 2006.

Uspenski, Leonid, *Teologia icoanei în Biserica Ortodoxă*, trad. de Teodor Baconski, Ed. Anastasia, 1994.

Vancea, Ioan, *Restituiri*, I, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Ion Cârja, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2009.

Vetișan, Ilie, *Reuniunile mariane*, în „Vestitorul”, Anul VII, Nr. 17-18, Oradea, 1931, p. 7.

„Victoru Mihali”, „Familia”, Nr. 1, Budapesta, 1875, p. 2.

Vințeler, Onufrie, *Terra Maramorusiensi et fluvium Maramorosii*, în „Maramureș -vatră de istorie milenară”, I, Cluj-Napoca, 1996, p. 62.

Vornicu, Gheorghe, *Maramureșul*, Sighet, 1936.

Zehan, Simeon, *Ceva despre pomenile noastre după morți*, în „Cultura Creștină”, Anul II, Nr. 17, Blaj, 1912, p. 534.

